

Држава награђује научнике

Први пут новчано награђено 1.093 од укупно 5.200 научника основних наука у Србији а проглашене и најбоље научно-истраживачке институције

Руководећи се искључиво међународним стандардима, републичко Министарство науке и заштите животне средине је први пут новчано наградило 1093 од укупно 5.200 научника основних наука у Србији. У зависности да ли су заузели прво, друго или треће место, они су управо освојили по 140 хиљада, 85 хиљада или 50 хиљада динара бруто.

То су стручњаци из математичких, биомедицинских и друштвено-хуманистичких наука. Сви они су објавили међународно признате радове у науци највише котираним часописима, онима са такозване ISI листе.

Проглашене су, такође по међународним критеријумима, и најбоље научно-истраживачке институције. То су Београдски Хемиски и Физички факултет, Астрономска опсерваторија Београд, Природно-математички факултет у Крагујевцу, Факултет за физичку хемију у Београду, Математички институт САНУ, Институт за физику и Центар за мултидисциплинарне студије Београдског универзитета.

Поправљање рејтинга

Ове институције су од 2002. до 2003. објавиле више међународно признатих радова него што имају запослених.

Овим потезом, првим такве врсте у земљи, Министарство науке је желело да стимулише научнике да истражују и раде на пројектима, да поправе свој рејтинг у свету и

да их мотивише да остану у земљи. Ако земља улаже у науку и научнике биће пара и за пензије и за остала социјална давања.

Овај начин рада, обећавају у Министарству, постаће пракса. Очекују да ће научници у Србији ускоро достићи своје колеге из Хрватске и Словеније по броју међународно признатих објављених радова. Надају се и да ће наша република досећи поменуте две земље и по националном доходу. Улагања у науку и национални доходак у тесној су вези.

– Неопходно је да се изрази стратегија развоја Републике Србије и потом предузму мере у циљу побољшања економског положаја у Републици – истиче за „Политику” помоћник министра за науку и заштиту животне средине др Тибор Сабо, ванредни професор.

– Када се упореди национални доходак по глави становника у Финској, Шведској, Аустрији, Данској и другим економски успешним земљама које имају приближно исти број становника као ми, запажа се да је бруто домаћи производ у Србији по становнику 6,7 пута мањи од Словеније, а 19,3 пута мање од Ирске. Зашто? Економски моћне државе за науку, истраживање и развој издвајају, и у процентима и у доларима, неупоредиво више од нас. На пример, Финска је 2001. издвојила 3,41 одсто од бруто националног дохотка (бруто домаћег производа) за истраживање и развој. Те године Србија је издвојила 0,16 одсто за исте сврхе. Чак 21 пут мање од Финске

у процентима, а у доларима је застрашујуће мање. Било би релативно недопустиво да у наредних пар година не достигнемо издвајања Финаца бар у процентима – сматра наш сабеседник.

Лисабонска декларација

Он указује на постојање такозване Лисабонске декларације која обавезује чланице Европске уније, али и државе које хоће да уђу у ЕУ, да до 2010. издвајају најмање три одсто од бруто домаћег производа за науку, истраживања и развој. Од тих минималних три одсто, један проценат мора да буде из буџета.

О томе колико се пажње полаже на науку показују и радови научника, односно колико се тих радова налази у часописима са ISI листе која заправо представља лигу шампиона у науци. Реч је заправо о научним радовима међународног карактера. Од јануара 2000. до краја прошле године научници из Србије су у часописима са поменуте листе објавили десет пута мање радова од својих колега из Финске.

– Уочава се корелација издвајања за науку, броја међународно признатих радова и бруто националног производа по глави становника. Види се да је Србија по свим тим питањима знатно испод економски развијених земаља, веома мало је радова на ISI листи, мало се издваја за науку, а истовремено је у Србији веома низак национални доходак – истиче Сабо.

Рецимо, у 2001. из Србије је у научној лиги шампиона било 680 радова, овде се издвајало тада 0,16 одсто за науку, а национални доходак по глави становника је износио 1.408 динара. У исто време из Финске је међународно признатих научних радова на ISI листи било 6.645. Издвајања за науку у тој скандинавској земљи износила су 3,41 одсто, а национални доходак по глави становника „тежио” је 23,21 долар.

Из свега овога се може закључити да је неопходно повећати издвајања за науку, како из буџета, тако и из привреде. Седамдесетих година прошлог века се у Србији и некадашњој СФРЈ веома много издвајало за науку и образовање.

Захваљујући проналаску београдског Института за општу и физичку хемију, током осамдесетих година је подигнута фабрика зеолита „Бирач” код Зворника. Пре него што је дошло до распада СФРЈ, та фабрика је производила око 50 одсто европске производње и негде око 28 одсто светске производње зеолита. Европа је у редовима чекала за наш зеолит.

– По производњи из 1990, а по садашњим ценама, та фабрика би данас производила зеолита у вредности од око невероватних 800 милиона долара (0,8 милијарди) годишње. Та вредност је равна величини од око шест и по милиона тона пшенице или седам милиона тона кукуруза. То је пример колико је значајно улагати у науку – образложе Тибор Сабо.

А. Бркић